

רחוקים של השתפכות-הנפש, כמו אסור להפריד בינה לבין יצירי-רוחה, שכל כוחם בא להם מאינטמימותם. אין המשוררת זורעת על מים רבים, היא שותלת את גיגונה בערוגה זעירה של גינתה הקטנה סמוך לחלוהה, וברובם הגדול של שיריה היא מתפללת לגשם-גדבות אשר יבוא ויפרא את חלקת-מגנינתה הזעירה.

עולם-הדימויים הוא כאן שלל-צבעיו של הטבע: הגשם, הפרפרים, הילדים, הפרחים והדשא. כל שיר מעלה ציור, ודומה כאילו הקורא עומד לפני אוסף של תמונות פלאסטיקות, המביעות בגונים שונים את רחשי-לבו של האמן. בתמונה אחת—אנו עולים בין כרי-דשא, בין תלי-גמלים; בשניה—מתעופף לו פרפר מגביע אחד למשנהו. המשוררת מדברת אלינו בפרחים; אפילו עלבוננו של ילד נראה לה "כמו צבעוני סגור שנפתח לפתע אדום". מקומו של האדם בין ערוגות הפרחים, אפילו כשהוא דורך עליהם ורומסם. קיימת "דומיית דשא", וצילון של טיפות-גשם הורדות על החלון ממשש אות ומופת "כי עוד אני שומעת". בלילה באה המוזיקה אישית וחיישית מ"בל של סתם, או חליל, או פסנתר של כנסייה".

גם על אהבה שרה צביה, ואף שירה זו כולה פרחים. מוטיב הגשם חוזר פעמים רבות בשליחותו המרעננה והמחייה. אך בכמה שירים נודעת לו משמעות מיסטית המקשרת ומגשרת בין האוהבים. רק לאחר שעברו כולם את הנהר אפשר לקטוף פרחים ולשלוח סירות-נייר, ועם רדת הגשם אפשר לבנות "היכלות במאה ידיים, וגשרים של פו, ואהבות כלולות, אגדה".

האיריסים עודם פורחים

שמעון קושניר, משרידי העליה השניה, שמירסם לא מעט על אישיה המרכזיים, מספר הפעם על עצמו ועל חייו, "כדי לזרוע מעט אור על פרשת צמיחתו והתהוותו של

הופכת להיות מעשיה רצינית, כבדה, ספק-סאטירית ספק-פילוסופית, והסיום מתגלה בכבדות ובקהות עד כדי כך שהפואנטה אין בה כוח להפתיע או לשעשע.

עם זאת אין להכחיש כי "מסעותי עם דודתי" הוא ספר חביב, מפתיע לגבי סופר כבד-ראש כגרין, אף מהנה לא במעט. גם אם הדמויות פוחלציות במידה רבה הרי סוד הכתיבה הרהוטה והאמנות של סיפור-המעשה ידועים למחברנו היטב. אם נכתב כדי לשעשע את מחברו, אין כל סיבה שלא להצטרף אליו.

ז. ש.

ציפור הגשם

הטבע הוא היסוד השליט בדימוייה של צביה בן-יוסף גינור. אך בשיר אחד, המפליג מן הטבע ומופנם כולו לתוך ה"אני", פותחת המשוררת כעין צוהר קטן לתוך עולמה הפנימי. אולי אפשר לראות בשיר זה פתיחה לכל שירתה. בדומה לשירים אחרים באסופה הזעירה והאינטימית, אין לשיר כותרת. אך בגלל קיצורו—וכל השירים הם קטנים ושוויוניים מיצער—יכול השיר כולו לשמש כותרת-הסבר לרעיון המרכזי של הליריקה שלה.

הרעיון המרכזי של השיר הוא שאם אמנם החיים זורמים במעגל "והכל חוזר חלילה, ואני חוזרת ואומרת את אשר נאמר", נשאר רק הצורך "לחזור ולהביע" את התחושות הממלאות את הלב, כעין "מהתלה של מעלה". ואף שמפתי-הדרכים שאנשים מהל-כים בה, מלאה סימנים ועקבות רבים, הרי כל "איש חלוץ לעצמו". על כל אדם לומר את דבריו, לפרוט את מחשבותיו לאסימונים, ולעמוס את אוצר מלותיו. אוצרה של צביה בן-יוסף גינור אינו עשיר ביותר ועננה וצניעות משמשות לו עטרת-חן, מה-גם שפשטות וכנות הן נר לרגליה. עם קריאה ראשונה מזכירים השירים תכופות שירי-ילדים. ההבעה אינה מפליגה על גלים

* שמעון קושניר: האיריסים עודם פורחים; עם עובד, 1970; 237 עמ'.

* צביה בן יוסף גינור: ציפור הגשם (שיריים); הוצאת עקד, 1971; 30 עמ'.

ברל כצנלסון, שמואל יבנאלי, המשוררת רחל, נח נפתולסקי ורבים אחרים. ואף-על-פי שפבר כתב קושניר על אבותיה של תנועת-העבודה, נקראים דברי זכרונותיו כחדשים. מעיין החוויות האישיות, היונק ממגעים אישיים וציבוריים בשכבר-הימים, מפכה את מימיו הרעננים כאילו עת-הזיה גדלו מן הבאר. הפפים הקטנים של האישים הגדולים, המתוארים על הרקע של תנאי הארץ לפני יובל-שנים, מגוונים את דמויותיהם ומרומ-מים את מעשיהם.

כך הרחיב שמעון קושניר את היריעה וחבר ספור על הבן ועל האב ועל הרוח החלוצית, אשר ריחפה על האנשים והמעשים וכיונה אותם לקראת שליחותם הלאומית והחברתית. יודע המחבר להאיר את המעשים הקטנים של האנשים הגדולים ולחשוף אותם, על מסירות-הנפש וההקרבה-העצמית שבהם, לאור הרעיון המרכזי של שיחרור אדם ועם. הכנות הרבה שבזכרונותיו מקרבת רחוקים, מכניסה את הקורא לעולם-האתמול של ה"ישוב" ומציגה לפניו את אנשי "דת-העבודה".

י. פ.

הציונות

משך שנים קוננו המקוננים על היעדרה של היסטוריוגרפיה ארצישראלית כתובה וערוכה על-פי התביעות החמורות והמקפידות של המיתודה ההיסטורית. העפכות היו רבות, ורק בתקופה האחרונה ממש נפרץ הסכר ואנו עדים לא רק לתחיתיה של המאה הי"ט, הרחוקה, הקסומה, הבראשיתית, אלא גם לעיסוק תוכף-והולך בשלביה הראשונים של הציונות ובהיסטוריה הקרובה יותר של ארץ-ישראל, תקופת-שנים שהיא בלי ספק כר פורה ונרחב לדורות של חוקרים. אכן,

טוביה". בנו, אשר נפל בין ל"ה הצעירים, בדרכם לגוש עציון לפני הקמת המדינה. אלא שקורות חייהם של טוביה ושל בית אביו שלובים ואחוזים בהיסטוריה ובגיאור-גריפה של "העליה השנייה", וכל כמה שמבקש המחבר ליהד את הדיבור על משפחתו הוא חוזר ומעלה את דמויותיהם של אבות "העליה השנייה", על אורותיהם וצלליהם. והרי זו מעלה גדולה לסיפור שאין קושניר מקטיר קטורת לחבריו ולרבותיו ואין הוא מראה אותם בתפארתם בלבד. באוצר זכרו-נותיו נשתמרו גם חולשותיהם האישיות והציבוריות, ויפה נהג המחבר שלא התעלם מהן.

אך עיקרו של הסיפור מוקדש לבנו טוביה, אשר מימי ילדותו נמשך אל הטבע לאהבה אותו, להכירו ולחקור את צפונותיו. אהבתו קדמה לחקירתו, והתעניינותו בחיי הצומח היתה מרובה ביותר. לאחר-מכן בא הענין המחקרי והעיקוב אחר שלבי הצמיחה המרו-בים. בדרך זו הנצו בלבן של יליד ירושלים זה הניצנים הראשונים שעשויים היו להבטיח לו מקום נכבד בין חוקרי הצומח הארצי-ישראלי.

תשומת-לב מרובה הקדיש טוביה לאיריסים. כאשר הביא לגינתו בכפרי-יחזקאל את איריס-הגליל כתב לאביו: "...כשפרח לראשונה כה הפתיעני, כה שבה את לבי, את כולי... שמדי רגע רגע ברגע ממהר אני לראותו ואיני יכול לשבעו. כשמניח אני אותו, נדמה לי שלא ראיתיו עוד כלל, ואני ממהר לראותו מחדש. התמוגו בו באיריס זה כל התכונות הנהדרות: אצילות, גוונים נהדרים וצנועים ועדינות אין-חקר... פרחים אלה מביעים ואפשר למצוא בהם ניב וקשר בלתי-אמצעי למקור המקורות של כל נעלה ויפה בטבע...". וכך שימשו הפרחים לטוביה אמצעי של חתירה אל תעלומת-התעלומות, כעין מכשיר חדירה אל כוחות הטבע הכמוסים.

בדרך שהלך טוביה לגלות בה את אציו שבטבע הולך אביו, והוא מגלה בכתיבתו את דרך חייו שלו ושל אחיו מרדכי שניר, על רקע תיאורם של תרשישי "העליה השנייה": "אהרן-דוד גורדון, יוסף-חיים ברנר,

* הציונות / מאסף לתולדות התנועה הציונית והישוב היהודי בארץ ישראל; עורך: דניאל קארפי; אוניברסיטת ת"א / הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1971; 349 עמ'.